

การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี

PERFORMANCE OF STUDENT CARE AND SUPPORT SYSTEM OF SCHOOLS UNDER
THE JURISDICTION OF THE OFFICE OF PRACHINBURI EDUCATIONAL SERVICE AREA

¹⁾อินทิรา ฮวดเจริญ ²⁾ ผศ.ดร.จุไร โชคประสิทธิ์ ²⁾ ผศ.ดร.อรสา โกศลนันทกุล

¹⁾Inthira Huadcharearn ²⁾ Asst. Prof. Dr.Churai Thiensuan ³⁾ Asst. Prof. Dr.Orasa Kosalanantakul

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบระดับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรีตามกระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 องค์ประกอบ คือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมนักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา และ 5) การส่งต่อนักเรียนตามตำแหน่งการดำเนินงานและขนาดโรงเรียน เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นผู้บริหารงาน 118 คน และผู้ปฏิบัติงาน 242 คน รวมจำนวน 360 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามแบบเลือกตอบวัดตามมาตราส่วนประมาณค่าระดับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ด้าน คือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมนักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา และ 5) การส่งต่อนักเรียน จำนวน 54 ข้อ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .98 ได้รับแบบสอบถามกลับคืนและมีความสมบูรณ์ถูกต้องสามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้จำนวนทั้งสิ้น 360 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบน มาตรฐาน สถิติการทดสอบค่าที (t-test Independent) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการดำเนินงานในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี อยู่ในระดับมาก ทั้งโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับการดำเนินงานสูงสุด ได้แก่ การป้องกันแก้ไขปัญหา นักเรียนอยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลอยู่ในระดับมาก และข้อที่มีระดับการดำเนินงานต่ำสุด ได้แก่ การส่งต่อนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

¹⁾ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

²⁾ อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

2. การเปรียบเทียบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรีตามตำแหน่งการดำเนินงานพบว่าโดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแตกต่างกันตามตำแหน่งการดำเนินงานที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การเปรียบเทียบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรีตามขนาดโรงเรียนพบว่าโดยภาพรวมและด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การป้องกันแก้ไขปัญหานักเรียนและการส่งต่อนักเรียนไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการส่งเสริมนักเรียนแตกต่างกันตามขนาดโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ABSTRACT

The objectives of this research were to study and compare levels of performance of student care and support system of schools under the Jurisdiction of the Office of Prachinburi Educational Service Area in five aspects: 1) knowing students individually 2) screening students 3) supporting students 4) preventing and solving problems and 5) transferring students according to performance positions and school sizes. The sample consisted of this research were 118 administrators and 242 staffs, a total of 360 persons. The instrument used to collect the data was questionnaires that levels of performance of student care and support system in five aspects which 54 items : 1) knowing students individually 2) screening students 3) supporting students 4) preventing and solving problem and 5) transferring students with a reliability level of .98. The 360 complete questionnaires which were received that estimated 100 percentages. The statistics used to analyze the data were percentage, mean, standard deviation, t-test, and F-test with the statistically significant level of .05.

The findings of the study were as follows:

1. The performance of student care and support system was at a high level in all kinds of school : small, medium, and large. The range of the highest mean aspect to the lowest mean one was as followed: preventing and solving problems, knowing students individually, and transferring students, respectively.

2. The comparison of performance of student care and support system of schools under the Jurisdiction of the Office of Prachinburi Educational Service Area according to performance positions overall and in all aspects showed that the systems were significantly different at a statistical level of .05.

3. The comparison of performance of student care and support system of schools under the Jurisdiction of the Office of Prachinburi Educational Service Area according to school sizes showed that overall and the aspects of knowing students individually, screening students, preventing and solving problems, and transferring students were not different except the aspect of supporting students was significantly different at a statistical level of .05.

ความสำคัญของปัญหา

“ขณะนี้รู้สึกกันโดยทั่วไปว่า มีปัญหาเยาวชนในบ้านเมืองมากขึ้น เนื่องจากเหตุหลายกระแสความจริงเยาวชนมิได้ต้องการที่จะทำตัวให้ยุ่งยากแต่อย่างใด แต่โดยเหตุที่ไม่ได้รับความเอาใจใส่ดูแลเท่าที่ควร และขาดที่พึ่งขาดผู้ที่จะให้ความรู้ ให้คำแนะนำ ที่ถูกต้องเหมาะสม เขาจึงกลายเป็นบุคคลที่เป็นปัญหาแก่สังคม เป็นหน้าที่ของท่านทั้งหลายผู้เป็นครู เป็นอาจารย์ เป็นผู้บริหารการศึกษา ที่ต้องช่วยเหลือเขาด้วยหลักวิชาและความสามารถ ทุกคนได้เรียนวิชาการแนะนำมาแล้ว ควรจะได้นำหลักการมาปฏิบัติเพื่อให้เยาวชนได้รับประโยชน์อันแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแนะนำแนวทางความประพฤติและจิตใจ ซึ่งสำคัญมาก ขอให้เพียรพยายามปลูกฝังความรู้ ความคิดที่ปราศจากโทษให้แก่เขาโดยเสมอหน้า แนะนำอบรมด้วยเหตุผลและด้วยความจริงใจ ประกอบด้วยความเมตตาปราณี สงเคราะห์ อนุเคราะห์ และนำพาไปสู่ทางที่ถูก ที่เจริญ เยาวชนก็จะเกิดมีความมั่นใจและมีกำลังใจที่จะทำความดีเพื่อจักได้มีอนาคตที่มั่นคงแจ่มใสในวันข้างหน้า” (พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : ก)

ในยุคที่สถาบันครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงโครงสร้างและบทบาท พ่อแม่ต่างฝากความหวังไว้กับครู และระบบการศึกษาว่าจะสามารถพัฒนาลูกๆ ให้เติบโตอย่างมีคุณภาพเต็มอ้อมทางด้านวิชาการ เต็มเต็มในด้านคุณธรรมจริยธรรม พร้อมทั้งเสริมสร้างทักษะในการดำเนินชีวิตให้กับทรัพยากรบุคคล ถึงแม้ว่าครอบครัวจะเป็นสถาบันพื้นฐานของสังคมและพ่อแม่ คือ เบ้าหลอมหลักของลูก แต่สถาบันการศึกษาก็เป็นประจวบที่สองของเด็ก ครูมีส่วนในการแต่งแต้มความงดงามให้กับอนาคตของเด็กและเยาวชนในสังคม ซึ่งเป็นหน้าที่อันมีเกียรติที่เป็นตราประทับอยู่กับบทบาท “พ่อพิมพ์ แม่พิมพ์ของชาติ” มาช้านาน ยิ่งสภาพสังคมเต็มไปด้วยสิ่งกระตุ้นที่ทำให้เด็กและเยาวชนสับสนได้มากขึ้นเท่าใด พ่อพิมพ์ แม่พิมพ์ของชาติ ก็ยิ่งต้องทำงานหนัก และต้องเร่งพัฒนาระบบการศึกษาให้เข้มแข็งสามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเด็กและเยาวชนให้มากขึ้นเท่านั้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547 : ก)

เป็นที่ตระหนักดีว่าสภาพสังคมปัจจุบันได้แปรเปลี่ยนไปมาก ส่งผลให้เยาวชนปัจจุบันแตกต่างไปจากนักเรียนที่ครูอาจารย์คุ้นเคยเมื่อหลายสิบปีก่อนแม้ครูอาจารย์จะมีความรัก ความปรารถนาดีเพียงใด ก็ไม่อาจป้องปราม ป้องกันปัญหาที่เกี่ยวกับพฤติกรรมวัยรุ่น หรือส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาเต็มตามศักยภาพได้หากภายในโรงเรียนขาด “ระบบ” ที่มีประสิทธิภาพ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและกรมสุขภาพจิต ได้ร่วมมือกันพัฒนาอย่างไม่ใช่ยาสารพัดโรคที่จะแก้ปัญหาก็ได้ทุกเรื่องแต่อย่างน้อยที่สุดจะช่วยวางพื้นฐานและแนวทางในเรื่องการปรับเปลี่ยนบทบาทและเจตคติของผู้บริหารและครูอาจารย์ให้ไปสู่ความรับผิดชอบที่จะดูแลพัฒนาการของนักเรียนอย่างเป็นองค์รวม การวางระบบที่จะสร้างความมั่นใจว่านักเรียนทุกคนมีครูอาจารย์อย่างน้อยหนึ่งคนที่จะดูแลทุกข์สุขให้อย่างใกล้ชิดและ

ต่อเนื่อง การสนับสนุน ให้ครูอาจารย์ได้มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับผู้ปกครอง เพื่อให้การดูแลทางบ้าน โรงเรียนและชุมชนเชื่อมประสานกัน การส่งเสริมให้ผู้ปกครองรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายที่จะช่วยกันเฝ้าระวังดูแลบุตรหลาน การประสานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน ชุมชน และผู้ชำนาญในสาขาต่างๆ เพื่อให้มีการส่งต่อและรับช่วงการแก้ไข และส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนในรูปแบบสหวิทยาการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546 : 1)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข (มาตรา 6) และแนวทางการจัดการศึกษายังได้ให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนทุกคน โดยยึดหลักว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ (มาตรา 22) การที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนให้มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ ความสามารถ เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงามและมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยผ่านกระบวนการศึกษาเป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาล ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้เห็นความสำคัญและกำหนดให้สถานศึกษาในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิต ป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดกับนักเรียน นำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนซึ่งประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีในสถานศึกษาที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จึงจึงมาประยุกต์ใช้และพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของตน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547 : 3)

ภาพความสำเร็จที่เกิดจากการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามความมุ่งหวังนั้น ครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษา เป็นแกนนำที่สำคัญของการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิดโดยมอบความรักความเมตตา กรุณาต่อศิษย์ และมีความภาคภูมิใจในบทบาทหน้าที่ที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชน เพื่อให้เขาเหล่านั้น เจริญเติบโต งอกงามเป็นบุคคลที่มีคุณค่าต่อสังคมสืบไป สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว จึงจัดทำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้มีกระบวนการทำงานเป็นระบบ มีความชัดเจน มีการประสานความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งในโรงเรียน และนอกโรงเรียน รวมทั้งมีวิธีการ กิจกรรมและเครื่องมือต่างๆ ที่มีคุณภาพในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อันจะส่งผลให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จ ดังนั้น การยึดนักเรียนเป็นสำคัญในการพัฒนา เพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้งด้านการป้องกัน แก้ไขปัญหา หรือการส่งเสริมจึงเป็นสิ่งจำเป็น ความสำเร็จของงาน ต้องอาศัยการมีส่วนร่วม ทั้งการร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำของทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นบุคลากร โรงเรียนในทุกระดับ ผู้ปกครอง หรือชุมชน

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการทำงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอนชัดเจน มีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการคือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมนักเรียน 4) การป้องกันแก้ไขปัญหานักเรียน และ 5) การส่งต่อนักเรียน ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนคือผู้บริหารงานและผู้ปฏิบัติการทุกฝ่าย ครูอาจารย์ที่เกี่ยวข้องทุกคนต้องมีความตระหนักถึงความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียนมีความสุขที่จะพัฒนานักเรียนในทุกด้าน คณะกรรมการหรือคณะทำงานทุกคณะมีการประสานงานกันเป็นอย่างดี บุคลากรทุกฝ่ายให้ความร่วมมือมีความรู้มีทักษะในการให้คำปรึกษา ดำเนินการหาแนวทางแก้ไขปัญหานักเรียนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 : 3-5)

จากความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง การดำเนินงานระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี เพื่อนำผลการวิจัยมาเป็นข้อมูลและข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารในการวางแผน ปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

คำสำคัญ

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

ผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแตกต่างกัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนระหว่างโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี ปีการศึกษา 2549 จำนวน 275 โรงเรียน รวมประชากรทั้งสิ้น 3,426 คน

ขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรทาโร ยามาเน (Taro Yamane อ้างถึงใน บุญธรรม กิจปริดาบริสุทธิ, 2540 : 71) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน .05 เพื่อกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ได้กลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณ จำนวน 358.08 และผู้วิจัยเลือกขนาด กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 360 คน แยกเป็นผู้บริหาร จำนวน 118 คน และผู้ปฏิบัติงานจำนวน 242 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดหลักการแนวปฏิบัติในการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 2 ตอน มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับตำแหน่งการดำเนินงานของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้บริหารงานและผู้ปฏิบัติงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert Scales)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การเปรียบเทียบระดับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยใช้การวิเคราะห์ค่าเอฟ (F-test) เมื่อพบความแตกต่างใช้การวิเคราะห์การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่โดยใช้วิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's method) และทดสอบสมมติฐานที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .05

3.2 การเปรียบเทียบระดับตามตำแหน่งการดำเนินงานของผู้บริหารงานและผู้ปฏิบัติงาน โดยใช้ค่าที (t-test) สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน (Independent samples)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามขนาดโรงเรียนและจำแนกตามตำแหน่งการดำเนินงาน คือ ผู้บริหารงานและผู้ปฏิบัติงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้ปฏิบัติงานร้อยละ 67.22 โดยปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็กร้อยละ 9.99 โรงเรียนขนาดกลางร้อยละ 35.83 และโรงเรียนขนาดใหญ่ร้อยละ 21.39 เป็นผู้บริหารงานร้อยละ 32.78 โดยปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็กร้อยละ 15.27 โรงเรียนขนาดกลางร้อยละ 14.44 และโรงเรียนขนาดใหญ่ร้อยละ 3.05

2. การศึกษาระดับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี ตามกระบวนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 องค์ประกอบ คือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมนักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียน และ 5) การส่งต่อ นั้นระดับการดำเนินงานในระบบ

การดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับมาก ทั้งโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับการดำเนินงานสูงสุด ได้แก่ การป้องกันแก้ไขปัญหา นักเรียนอยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลอยู่ในระดับมาก และข้อที่มีระดับการดำเนินงานต่ำสุด ได้แก่ การส่งต่อนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

3. การเปรียบเทียบระดับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรีตามตำแหน่งการดำเนินงานพบว่าโดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแตกต่างกันตามตำแหน่งการดำเนินงานที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. การเปรียบเทียบระดับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรีตามขนาดโรงเรียน พบว่า โดยภาพรวมและด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การป้องกันแก้ไขปัญหา นักเรียนและการส่งต่อนักเรียนไม่แตกต่างกันยกเว้นด้านการส่งเสริมนักเรียนแตกต่างกันตามขนาดโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

1. การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี ทั้ง 5 องค์ประกอบ คือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมนักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียน และ 5) การส่งต่อนักเรียน พบว่าระดับการดำเนินงานในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับมาก ทั้งโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ที่ผลปรากฏเช่นนี้อาจเป็นเพราะขณะนี้กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดเป็นนโยบายให้โรงเรียนดำเนินการตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยเริ่มตั้งแต่ในปีการศึกษา 2544 เป็นต้นมา ตามยุทธศาสตร์การพัฒนา ยุทธศาสตร์ที่ 2 ซึ่งสรุปได้ว่า การปฏิรูปการเรียนรู้ให้โรงเรียนจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงทำให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลช่วยเหลือนักเรียนซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2543 : 1) โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหาร กระจือหรือรัน พัฒนาทั้งการแสวงหาความรู้ ความเข้าใจทั้งการนำไปสู่การปฏิบัติ เปลี่ยนวิธีคิด เปลี่ยนวัฒนธรรมการเรียนรู้ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2543 : 1) และให้ความสนใจปฏิบัติงานตามบทบาทด้านการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผลมาก เพราะเป็นแนวทางที่จะสร้างความรู้ ความเข้าใจ สร้างขวัญกำลังใจแก่ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถร่วมมือกันจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นแนวทางที่สอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ที่มีความเปลี่ยนแปลง (นภเนตร ชรรณวร, 2542 : 5) จึงทำให้ผลของการศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาปราจีนบุรี ทั้ง โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และ ขนาดใหญ่ มีระดับการดำเนินงานระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรีตามตำแหน่งการดำเนินงาน พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแตกต่างกันตามตำแหน่งการดำเนินงานที่ระดับความ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานในการวิจัย โดยผู้บริหารเห็นว่าได้ ดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสูงกว่าผู้ปฏิบัติงานในทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารเห็นว่าการทำงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนเป็นสิ่งที่ผู้บริหารต้องทำเพื่อ ป้องกันปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วิจิต รุ่งศรีทอง (2545 : 244) ซึ่งทำการศึกษา เรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารและการดำเนินงาน ระบบการ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ผลการ เปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อสภาพการบริหารและการดำเนินงานระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียนใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดนครราชสีมา จำแนกตาม สถานภาพของบุคลากร โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การเปรียบเทียบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรีตามขนาดโรงเรียน พบว่า โดยภาพรวมและด้านการรู้จัก นักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การป้องกันแก้ไขปัญหานักเรียนและการส่งต่อนักเรียน ไม่แตกต่างกันยกเว้นด้านการส่งเสริมนักเรียนแตกต่างกันตามขนาดโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 โดยโรงเรียนขนาดเล็กดำเนินการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการส่งเสริม นักเรียนแตกต่างกับโรงเรียนขนาดใหญ่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และโรงเรียนขนาด กลางดำเนินการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการส่งเสริมนักเรียนแตกต่างกับโรงเรียนขนาด ใหญ่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนขนาดใหญ่มีจำนวน นักเรียนมาก จึงมีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมากกว่าโรงเรียน ขนาดเล็กและขนาดกลาง การบริหารจัดการโรงเรียนได้กำหนดและจัดโครงสร้างการบริหารและ การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้สามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียน ขนาดใหญ่มีความพร้อมด้านการบริหารจัดการในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับที่กรมสุขภาพจิต (2544 : 13) ได้กล่าวไว้ ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนคือ 1) ผู้บริหาร โรงเรียน รวมทั้งผู้ช่วยผู้บริหาร โรงเรียนทุกฝ่ายตระหนักถึงความสำคัญของ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และการสนับสนุนการดำเนินงาน หรือร่วมกิจกรรมตามความ เหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ 2) มีการอบรมให้ความรู้และทักษะ รวมทั้งการเผยแพร่ข้อมูล ความรู้แก่ ครูที่ปรึกษา

ดังนั้นการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนทุกคนให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขในสังคม การดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นระบบที่มีกระบวนการดำเนินงานที่ชัดเจน ประกอบด้วย การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมพัฒนานักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ ดังนั้นจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547 : 13) การพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547 : 1) การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงมีคุณค่าและความจำเป็นที่สถานศึกษาจะต้องนำไปปฏิบัติให้เกิดผลกับนักเรียนอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สรุปข้อมูลส่วนตัวของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือ และวิธีการช่วยเหลือที่ผ่านมา รวมทั้งผลที่เกิดขึ้นจากการช่วยเหลือนั้นให้ผู้ที่รับการช่วยเหลือนักเรียนทราบ โดยมีบันทึกการส่งต่อหรือแบบประสานงานขอความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

1.2 ครูที่ปรึกษาควรชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจถึงความจำเป็นในการส่งต่อโดยใช้คำพูดที่สร้างสรรค์ ระวังไม่ให้เด็กเกิดความรู้สึกผิด กังวล หรือ โกรธ เป็นต้น แต่ให้นักเรียนรู้สึกที่ดีจากการส่งต่อและยินดีไปพบครูที่จะช่วยเหลือตามแต่กรณีที่ครูที่ปรึกษาพิจารณาว่าเหมาะสม

1.3 ครูที่ปรึกษานัดวัน เวลา สถานที่ นัดพบกับครูที่รับช่วยเหลือนักเรียนและส่งต่อให้เรียบร้อย

1.4 โรงเรียนควรเน้นเป็นพิเศษเช่นกรณีที่นักเรียนมีปัญหาทางด้านจิตใจที่ซับซ้อน โรงเรียนควรส่งต่อให้ผู้มีความรู้เฉพาะทางบำบัดรักษาทางจิต ก็จะทำให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความสมบูรณ์ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยในหัวข้อ การปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามสภาพจริงของบุคลากรในโรงเรียน เพื่อทราบการปฏิบัติงานจริงและนำมาพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาทัศนคติของนักเรียน และผู้ปกครองที่มีต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี เพื่อทราบความคิดเห็นและความต้องการ อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนานักเรียนและโรงเรียนต่อไป

2.3 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ทำให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมีประสิทธิภาพ

2.4 ควรมีการศึกษา กรณีที่ผู้บริหารงานมีระดับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสูงกว่าผู้ปฏิบัติงาน

บรรณานุกรม

- กรมสุขภาพจิต. 2544. คู่มือดูแลสุขภาพจิตเด็กวัยเรียนสำหรับผู้ปกครอง. กรุงเทพมหานคร : กรมสุขภาพจิต.
- กระทรวงศึกษาธิการ. 2544. ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- นภเนตร ธรรมบวร. 2542. รายงานการวิจัยโครงการปฏิรูปการเรียนรู้จังหวัดขอนแก่น การพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- บุญธรรม กิจปริดาบริสุทธิ. 2540. ปทานุกรมการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : (ม.ป.พ.).
- วิชัย วงษ์ใหญ่. 2543. พัฒนาหลักสูตรและการสอน-มิติใหม่. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- วิจิต รุ่งศรีทอง. 2545. การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารและการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2543. รายงานการศึกษาคุณภาพที่เป็นมาตรฐานของเด็กไทยที่สังคมต้องการ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน.
- _____. 2546. การบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และแก้วิกฤตสังคม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- _____. 2547. คู่มือวิทยากรเครือข่าย ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.